

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА»**

Факультет історії, політології і міжнародних відносин

Кафедра історії країн Центральної та Східної Європи і спеціальних галузей історичної науки

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Проблеми імперій у новітні часи

Освітня програма «Середня освіта. Історія» (другий (магістерський) рівень)

Спеціальність 032 «Середня освіта. Історія»

Галузь знань 01 Освіта/Педагогіка

Затверджено на засіданні кафедри історії слов'ян
Протокол № 1 від “27” серпня 2021 р.

м. Івано-Франківськ – 2021

ЗМІСТ

1. Загальна інформація
2. Анотація до курсу
3. Мета та цілі курсу
4. Результати навчання (компетентності)
5. Організація навчання курсу
6. Система оцінювання курсу
7. Політика курсу
8. Академічна доброчесність
9. Рекомендована літератур.

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Проблеми імперій у новітні часи
Викладач (-і)	Дебенко Василь Зеновійович
Контактний телефон викладача	38 (050) 581-29-85
E-mail викладача	vasyl_debenko@ukr.net
Формат дисципліни	2. Цикл професійної підготовки. 2.1 Обов'язкові дисципліни 2.1.1 Теоретична підготовка
Обсяг дисципліни	90 год.; кількість кредитів ECTS – 3
Посилання на сайт дистанційного навчання	http://www.d-learn.pu.if.ua
Консультації	четвер, 14 ⁰⁰ – 16 ⁰⁰
2. Анотація до курсу	
«Проблеми імперій у новітні часи» є нормативним курсом передбаченим навчальною програмою, затвердженою до виконання МОН України для здобуття кваліфікаційного рівня магістр зі спеціальності 014 «Середня освіта. Історія». Програма курсу є складовою частиною державного екзамену для студентів, які завершують навчання за рівнем магістра історії. Передбачає короткий і змістовний аналіз схеми підготовки студентів згідно навчальної програми з курсу «Проблеми імперій у новітні часи». Лекційні та семінарські заняття допоможуть студентам глибше засвоїти вузлові питання історичного розвитку формування імперської ідеї в загальноєвропейському контексті, ознайомитися з джерелами та історичними дослідженнями. На семінарських заняттях студенти оволодівають основами наукового дослідження, навчаються самостійно оцінювати історичні події, висловлювати і аргументувати власні думки.	
3. Мета та цілі курсу	
Мета викладання дисципліни – засвоєння і поглиблення теоретичних та практичних знань, умінь і навичок студентів на другому (магістерському) рівні вищої освіти за галуззю знань 01 Освіта/Педагогіка, спеціальністю 014 «Середня освіта. Історія» з нормативної дисципліни «Проблеми імперій у новітні часи»; опанування і застосування ключових теоретико-методологічних засад і методів вивчення та інтерпретації історичного минулого; формування інтегральної, загальних, фахових компетентностей, достатніх для ефективного розв'язування стандартних і нестандартних комплексних задач у професійній педагогічній діяльності в навчальних закладах середньої освіти, що характеризується комплексністю та невизначеністю умов. Мета курсу «Проблеми імперій у новітні часи» полягає в тому, щоб, спираючись на методологічні принципи історичної науки, використовуючи найновіші здобутки історіографії, сформулювати у студентів-істориків знання про сутність імперських устремлінь провідних держав сучасності. Розглянути основні соціальні, економічні, політичні, етно-конфесійні та культурні процеси в центральноєвропейському та східноєвропейському регіонах, проаналізувати ідеологічну та військову безперспективність створення наддержав. Вивчення «Проблеми імперій у новітні часи» слов'янських країн видається особливо актуальним сьогодні, коли	

європейські народи, долаючи різні історичні перешкоди, ведуть активний пошук нових шляхів власного етнополітичного розвитку та міжнародної інтеграції.

Завдання: одним з головних завдань курсу є формування в молодого покоління суспільної свідомості, культури, моралі, самостійного творчого мислення, вироблення патріотичної орієнтації, прагнення до самореалізації, цивілізаційної толерантності.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен **знати:**

- факти, явища, процеси, поняття і терміни, що характеризують цілісність історичного процесу минулого європейських народів;
- особливості історичного, соціологічного, економічного, політологічного та культурологічного аналізу подій, явищ і процесів європейської і світової історії;
- взаємозв'язок і особливості історії інших європейських держав та України;
- періодизацію історії регіону;
- сучасні версії і трактування найважливіших проблем імперської ідеології;
- термінологію і наукову періодизацію;
- діяльність історичних осіб.

вміти:

- чітко і логічно відтворювати базові історичні знання з історії творення імперій, оцінювати нові відомості, факти, події та інтерпретації в контексті формування цілісної історичної картини **(D1)**;
- систематизувати різносторонню історичну інформацію на основі власних уявлень про спільні закономірності історичного процесу; аналізувати історичну інформацію, надану у різних знакових системах (текст, карта, таблиця, схема) **(D8)**;
- брати участь у дискусіях з історичної проблематики, формулювати власну позицію з обговорюваних проблем;
- розуміти та інтерпретувати вивчений матеріал, володіючи сучасними методами історичного дослідження, у вербальній і невербальній формах різного обсягу й складності **(D5)**;
- розбивати історичну інформацію на компоненти, розуміти їх взаємозв'язки та організаційну структуру, бачити помилки в логіці міркувань, виявляти помилки, фальсифікації та стереотипи; а також вміти складати таблиці, схеми, графіки **(D10)**;
- синтезувати історичну інформацію, щоб одержати ціле з новою системною властивістю, користуючись структурно-логічними схемами;
- володіти категоріально-понятійним апаратом **(D2)**;
- порівнювати й оцінювати діяльність історичних осіб із позиції загальнолюдських та національних цінностей; визначати роль людського фактора в історії, розкривати внутрішні мотиви й зовнішні чинники діяльності історичних осіб, соціальних груп;
- організовувати комплексний пошук, неупереджений аналіз та інтерпретацію історичних джерел (як українською, так й іноземними мовами) **(D11)**;

- використовувати сучасні інформаційно-технологічні ресурси у навчальній діяльності **(D12)**;
- об'єктивно аналізувати праці вітчизняних і зарубіжних вчених із проблемних питань історії творення імперій;
- самостійно на основі сформованих ціннісних орієнтирів оцінювати суспільні явища, процеси і тенденції в слов'янській частині Європи та світі, дотримуючись принципів наукової об'єктивності й неупередженості, пропонувати способи розв'язання суспільних проблем, що дозволить в умовах неповної (недостатньої) інформації інтегрувати знання для розв'язання власних та суспільних проблем; будувати переконливу аргументацію **(D14)**;
- організовувати ефективну міжособистісну взаємодію суб'єктів освітнього процесу, базовану на здобутих знаннях, демократичних переконаннях і гуманістичних цінностях; застосувати оптимальну стратегію діяльності і приймати обґрунтовані рішення у складних і часом непередбачуваних професійних і життєвих ситуаціях, що потребує застосування нових підходів і прогнозування та усвідомлення власної відповідальності; проводити рефлексію, самооцінку та коригування пізнавальної діяльності; вміти розв'язувати проблеми, долати труднощі, вдосконалюватися з високим рівнем автономності здобуті під час навчання компетенції тощо **(D15)**;
- вести пошукову роботу, а також здійснювати наукові і науково-педагогічні дослідження в галузі дослідження імперської ідеї в історії європейських народів **(D17)**;
- керуватися моральними та етичними нормами, з повагою і розумінням ставитися до інших світоглядних позицій, враховувати гендерний підхід, розуміти значення культури поважати різноманітність та мультикультурність в Україні та за її межами **(D20)**.

4. Компетентності

Інтегральна компетентність – на основі засвоєних знань, умінь і навичок із дисципліни «Проблеми імперій в новій та новітній історії» здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми в навчальних закладах середньої освіти та у процесі навчання за спеціальністю, що передбачає застосування теорій та методів історичної науки і характеризується комплексністю та невизначеністю умов **(C1)**.

Комунікативна – здатність письмово й усно спілкуватися (комунікувати) українською – державною мовою; користуватися вербальними і невербальними засобами передачі історичної інформації (усна відповідь, реферат, есе, доповідь на науково-звітній конференції ін.) **(C2, C16)**.

Лінгвістична – здатність володіти іноземною мовою для пошуку і опрацювання іншомовних історичних праць і джерел **(C3)**.

Інформаційно-цифрова компетентність – здатність до впевненого, та водночас критичного використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) для пошуку, обробки, аналізу, верифікації інформації з історії творення імперій **(C4)**.

Соціальна і громадянська компетентність – здатність до міжособистісної взаємодії на основі етичних міркувань (мотивів), вміння працювати в колективі й ефективно співпрацювати з учасниками навчального процесу; вміння попереджати і розв'язувати конфлікти, досягати компромісів; діяти громадсько і соціально відповідально і свідомо та з почуттям поваги до оточуючих, усвідомлювати рівні можливості та гендерні проблеми **(C6)**.

Навчання вчитись – здатність вчитися і спільно, і автономно, здатність до пошуку та засвоєння нових знань, набуття нових вмінь і навичок, організації навчального процесу (власного і колективного) під час самостійної роботи із дисципліни, підготовки проблемних питань, проєктів, самостійне набуття нових компетентностей, а також здатність виявляти і творчо підходити до вирішення проблем,

ухвалювати обґрунтовані рішення, генерувати нові ідеї, під час захисту проєктів, прес-конференції, захисту проблемних питань брати відповідальність і виявляти ініціативу, визначати і наполегливо реалізовувати поставлені завдання і взяті обов'язки, вибудовувати свою навчальну траєкторію, оцінювати прогрес і результати навчання **(C7)**.

Загальнокультурна компетентність (C8) – це здатність аналізувати й оцінювати найважливіші досягнення науки і культури народів європейського регіону, орієнтуватися в культурному та духовному контекстах сучасного суспільства, зокрема центрально- та східноєвропейського; усвідомлювати рівні можливості та гендерні проблеми; цінувати та поважати різноманітність та мультикультурність в Україні та світі **(C8)**.

Фахові (предметні) компетентності:

Здатність чітко і логічно відтворювати базові історичні знання держав імперського типу на уроках історії і суспільствознавчих предметів, оцінювати нові відомості, факти, події та інтерпретації в контексті формування цілісної історичної картини, необхідних для роботи в навчальних закладах середньої освіти **(C10)**.

Здатність усвідомлювати та інтерпретувати вивчений матеріал з історії імперської ідеології на уроках історії і суспільствознавчих предметів, формувати й науково аргументувати власну позицію, брати активну участь у дискусіях **(C11)**.

Розуміти і застосовувати внутрішньо- і міжпредметні зв'язки, мати синтетичне мислення **(C12)**.

Здатність застосовувати знання, уміння і навички для розробки навчально-методичного забезпечення дисципліни, зокрема логічноструктурних схем ін. **(C13)**.

Здатність володіти термінологією і науковою періодизацією **(C15)**.

Здатність користуватися вербальними і невербальними засобами передачі історичної інформації (зокрема презентаціями, картами, таблицями ін.) **(C16)**.

Наявність системи знань основних теорій та концепцій сучасної історіографії, основних джерел із дисципліни, вміння їх критично аналізувати, дотримуючись принципів наукової об'єктивності й неупередженості **(C17)**.

Здатність порівнювати й оцінювати діяльність історичних осіб із позиції загальнолюдських та національних цінностей; визначати роль людського фактора в історії, розкривати внутрішні мотиви й зовнішні чинники діяльності історичних осіб, соціальних груп **(C18)**.

Формувати культурну грамотність і підприємливість на основі вивчення культурологічних питань історії європейських народів **(C23)**.

Здатність на основі вивчення імперської ідеї формувати високу історичну й громадянську свідомість, національну гідність та історичну національну пам'ять, здатність використати на практиці здобуті знання із дисципліни з метою проведення етичного та естетичного виховання серед молоді **(C24)**.

5. Організація навчання курсу

Обсяг курсу

Вид заняття	Загальна кількість годин
лекції	16
семінарські заняття / практичні / лабораторні	14

самостійна робота		60			
Ознаки курсу					
Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)		Нормативний / вибірковий	
2-й семестр	014 Середня освіта. Історія	I курс		Нормативний	
Тематика курсу					
Тема	Форма заняття	Література	Завдання, год.	Вага оцінки	Термін виконання
Тема 1. Закономірності і особливості утворення держав імперського типу в Європі.	Лекція, 4 год.	1. Всемирная история в 13 т. – М., 1958. – Т. 4. 2. Дейвис Норман. Европа: історія. – К., 2008. – 1464 с. 3. Ивонин Ю.Э. Имперская идея и проблемы государственности в Западной Европе // Вопросы истории. – 1993. – № 6. 4. Раннефеодальные государства и народности (южные и западные славяне VI-XII вв.). – Москва, 1991. 5. Хрестоматия по истории средних веков в 3-х томах (Под ред. С.Д. Сказкина). – М., 1968. – Т.2.	Робота історичними термінами, історичними постатями, історичними джерелами. 3	5/5	Протягом семестру
Тема 2. Ідеологія сарматизму в зовнішній політиці Польщі.	Лекція, 2 год.	1. Дворнік Ф. Слов'яни в європейській історії та цивілізації. – К., 2000. 2. Історія Центрально-Східної Європи / За ред. Леоніда Зашкільняка. – Львів, 2001. 3. Ливанцев К.Е. Сословно-представительная монархия в Польше, ее сущность и особенности (вторая половина XIV - конец XVI в.). – Ленинград, 1968.	Робота історичними термінами, історичними постатями, історичними джерелами. 3	5/5	Протягом семестру

Тема 3. Реформи Петра І. Утворення Російської імперії.	Лекція, 2 год.	1. Анисимов Е. Петр I: рождение империи // Вопросы истории. – 1989. – № 7. 2. Багтер Х. Реформы Петра Великого. – М., 1995. 3. Буганов В.И. Петр Великий и его время. – М., 1989. 4. Данилов А.А. и др. История России с древнейших времен до конца XX века: Учеб. пособие. 2-е изд. – М., 2001. 5. Медушевский А. Реформы Петра Великого в сравнительно-исторической перспективе // Вестник высш. шк. – 1990. – № 2. – С. 79-88. 6. Павленко Н.И. Петр Великий. – М., 1990. 7. Преображенский А. Великое посольство 1697 – 1698 годов: старое и новое в русской дипломатии (Петр I) // Вопросы истории. – 1999. – № 2. – С. 114 – 122.	Робота історичними термінами, історичними постатями, історичними джерелами.	3	5/5	Протягом семестру
Тема 4. Утворення Габсбурзької багатонаціональної монархії.	Лекція, 2 год.	1. Австро-Венгрия. Опыт многонационального государства. – Москва, 1995. 2. Бурьяк А. Великолепная империя Габсбургов: замыслы, воплощения, итоги. [Электронный ресурс]. Режим доступа – http://oesterreich.narod.ru/Index.htm 3. Исламов Т.М. Империя Габсбургов. Становление и развитие. XVI- XIX вв. // Новая и новейшая история, 2001. – № 2. – С.11-40. 4. История южных и западных славян (под редакцией Матвеева Г.Ф. и Ненашевой З.С.). – В 2-х т. – Т. 1.: Средние века и новое время. – М., 2008. 5. Історія Австрії / Еріх Цьольнер [пер. з нім. А. Онишко та ін.]. – Львів: Літопис, 2001. – 712 с. 6. Яровий В.І. Історія західних та південних	Робота історичними термінами, історичними постатями, історичними джерелами.	3	5/5	Протягом семестру

		слов'ян. Курс лекцій. – К., 2001.			
Тема 5. Тридцятирічна війна (1618 - 1648 рр.). Перерозподіл сфер впливу в Європі. Початок творення колоніальних імперій.	Лекція, 4 год.	1. История Чехословакии в 3-х томах. – Т. 1. 2. История Польши в 3-х томах. – Т. 1. 3. История СССР с древнейших времен до наших дней в 12-ти томах. – Т. 2. 4. Поршнев Б.Ф. Тридцатилетняя война и вступление в нее Швеции и Московского государства. – М., 1976. 5. Прошнев Б.Ф. Франция, Английская буржуазная революция и европейская политика в середине XVII века. – М., 1970. 6. Шиндлерж. Вестфальский мирный конгресс 1643-1648 гг. и чешский вопрос // Средние века. – Вып. 28-29. – 1965-1966.	Робота історичними термінами, історичними постатями, історичними джерелами. 3	5/5	Протягом семестру
Тема 6. Імперська політика Туреччини в XVI – XVIII ст.	Лекція, 2 год.	1. Арси Г.Л., Виноградов В.Н., Достин И.С., Наумов Е.П. Балканы в международной жизни Европы (XV- начало XX вв.) // Вопросы истории. – 1981. – № 4. 2. Гасратян М.А., Орешкова Ю.А. Очерки истории Турции. – М., 1983. 3. Достян М.А. Борьба сербского народа против турецкого ига XV - начала XIX веков. – М., 1958. 4. Егоров В.Л. Государственное и административное устройство Золотой Орды // Вопросы истории . – 1972. – № 5. 5. История Болгарии. – М., 1954. – Т. 1. 6. История Югославии. – М., 1963. – Т.1 7. Фрейденберг М.М. Рождение Дубровницкой республики // Вопросы истории. – 1989. – № 2. 8. Шеремет В.И. Балканы и торговые договора	Робота історичними термінами, історичними постатями, історичними джерелами. 3	5/5	Протягом семестру

		Османской империи с европейскими державами: от Балта-Лиманской конвенции до Крымской войны // Советское славяноведение. – 1988. – № 2.				
Тема 7. Колоніальні загарбання європейців XVI - XVIII ст.	Семінар, 2 год.	1. Бартоломе Лас-Касас. К истории завоевания Америки. - М., 1966. 2. Горнунг М.Б., Липец Ю.Г., Олейников И.Н. История открытия и исследования Африки. - М., 1973. 3. Гуляев В.И. По следам конкистадоров. - М., 1976. 3. Девіс Н. Європа: Історія. – К., 2008. 4. Магидович И.П., Магидович В.И. Очерки по истории географических открытий. – Т. 2. Великие географические открытия (конец XV – середина XVIII в.). - М.,1983. 5. Малаховский К.В. Кругосветный бег «Золотой лани». - М., 1980. 6. Митчелл М. Эль-Кано. Первый кругосветный мореплаватель.- М., 1968. 7. Свет Я.М. Колумб. - М., 1973. 8. Свет Я.М. Фернандо Магеллан. - М., 1956. 9. Созина С.А. На горизонте-Эльдорадо. Из истории открытия и завоевания Колумбии. – М., 1972. 10. Фрадкин Н.Г. Географические открытия и научное познание Земли. – М., 1972.	Робота історичними термінами, історичними постатями, історичними джерелами.	з	5/5	Протягом семестру
Тема 8. Утворення колоніальних імперій.	Семінар, 2 год.	1. Калашников В.М. Голландская колониальная экспансия в Северной Америке в XVII. - Саратов., 1983. 2. Керов В.Л. Развитие капиталистических отношений и предпосылки колониальной экспансии Франции XVI – XVIII в. - М., 1987.	Робота історичними термінами, історичними постатями, історичними	з	5/5	Протягом семестру

		3. Панкова Є.В. Історія Європи. – К., 2007. 4. Чистозвонов А.Н. Торгово-колониальная экспансия Нидерландов в XVI-XVIII в. и восстания на судах океанских флотов. - М., 1989. 5. Яброва М.М. Очерки истории колониальной экспансии Англии в эпоху первоначального накопления. - Саратов, 1966.	джерелами.			
Тема 9. Міжнародні відносини в XVI - першій половині XVII ст. Тридцятилітня війна.	Семінар, 2 год.	1. Алексеев В.М. Тридцатилетняя война. – Л., 1961. 2. Грох М. К вопросу об экономических отношениях стран Восточной и Западной Европы в переломный период Тридцатилетней войны // Средние века. – М., 1963. 3. Девіс Н. Європа: Історія. – К., 2008. 4. Ивонин Ю.Е. Становление европейской системы государств. Англия и Габсбурги на рубеже двух эпох.- Минск, 1989. 5. История дипломатии /Под ред. В.А. Зорина, В.С. Семенова, С.Д. Сказкина, В.М. Хвостова. - М., 1959. 6. Сказкин С.Д. Итальянские войны // Сказкин С.Д. Из истории социально-политической и духовной жизни Западной Европы в средние века. - М., 1981.	Робота історичними термінами, історичними постатями, історичними джерелами.	3	5/5	Протягом семестру
Тема 10. Зовнішня політика і колоніальні загарбання Англії у XVI - XIX ст.	Семінар, 2 год.	1. Английская буржуазная революция XVII в./ Под. ред. Е.А. Косминского и Я.А.Левицкого. – М., 1954. 2. Всемирная история в 24 томах. Т.13. Европа в эпоху Английской революции. – Минск, 1999. 3. Девіс Н. Європа: Історія. – К., 2008. 4. Ерофеев Н.А. Империя создавалась так.... –	Робота історичними термінами, історичними постатями, історичними джерелами.	3	5/5	Протягом семестру

		М., 1964. 5. Мещерякова Н.М. Основные черты генезиса капитализма в промышленности Англии XVI – первой половины XVII в. / Проблемы генезиса капитализма. – М., 1978. 6. Осипова Т.С. Освободительная борьба ирландского народа против английской колонизации (вторая половина XVI – начало XVII в.). - М., 1962. 7. Яброва М.М. Очерки истории колониальной экспансии Англии в эпоху первоначального накопления. - Саратов, 1966.				
Тема 11. Імперські аспекти зовнішньої політики Франції XVI - XIX ст.	Семінар, 2 год.	1. Борисов Ю.В. Дипломатия Людовика XIV. - М., 1991. 2. Волгин В.П. Развитие общественной мысли во Франции в XVIII веке - М., 1958. 3. Девіс Н. Європа: Історія. – К., 2008. 4. История Франции: В 3 т. – М., 1972-1973 5. Люблинская А.Д. Франция при Ришелье. Французский абсолютизм в 1630-1642гг.- Л., 1982. 6. Панкова Є.В. Історія Європи. – К., 2007.	Робота історичними термінами, історичними постатями, історичними джерелами.	3	5/5	Протягом семестру
Тема 12. Іспанська колоніальна імперія в XVI -XIX ст.	Семінар, 2 год.	1. Альтамира-и-Кревеа Р. История Испании.- М., 1951. 2. Варьяш О.И. Королевская власть и ордена в Испании XVI века // Россия и Испания: Историческая ретроспектива. - М., 1987. 3. Девіс Н. Європа: Історія. – К., 2008. 4.Литаврина Э.Э. Испания в эпоху великих географических открытий // Проблемы испанской истории. - М., 1974.	Робота історичними термінами, історичними постатями, історичними джерелами.	3	5/5	Протягом семестру

Тема 13. Суперництво Пруссії та Австрії за панування в Центральній Європі.	Семінар, 2 год.	1. Всемирная история. Т.4. - М., 1958. 2. Германская история в новое и новейшее время /Под ред. Сказкина. - М., 1952. 3. Деборин А.М. Очерки социально-политической мысли в Германии конца XVII-начала XIX века. – М., 1967. 4. Девіс Н. Європа: Історія. – К., 2008. 5. Очерк истории Германии с древнейших времен до 1918 г.- М., 1959. 6. Панкова Є.В. Історія Європи. – К., 2007. 7. Перцев В.Н. Очерк истории Германии XVIII ст. – Минск, 1959. 8. Эпштейн А.Д. История Германии от позднего средневековья до революции 1848 года.- М., 1961.	Робота з історичними термінами, історичними постатями, історичними джерелами.	5/5	Протягом семестру
---	-----------------	---	---	-----	-------------------

6. Система оцінювання курсу

Загальна система оцінювання курсу	Підсумковий бал з навчальної дисципліни складається з підсумкового семестрового балу та балу за залік. Упродовж семестру студент отримує бали за різні види робіт, які сумуються в підсумкові семестрові бали. Підсумковий семестровий бал складається з суми балів, отриманих студентом денної форми навчання за свою навчальну діяльність протягом семестру і дорівнює сумі підсумкового балу за семінарські (практичні) заняття (максимально 20 балів), балу за 2 модульні контрольні роботи (20 балів) і балу за індивідуальну роботу (10 балів) та в сукупності може скласти максимально 50 балів.							
	Вид контролю	Поточний контроль	Контр. робота №1	Контр. робота №2	Індивідуальне завдання (конспект і захист монографії тощо)	Сума балів за модулями	Залік	Підсумкова оцінка у 100 бальній шкалі
	Максимальна кількість балів, яку може набрати студент	20	10	10	10	50	50	100 (50+50)

При обчисленні підсумкового семестрового балу враховується:

Поточні оцінки успішності (5 – «відмінно», 4 – «добре», 3 – «задовільно», 2 – «незадовільно») – виставляються під час проведення семінарських занять;

Підсумкова оцінка за семінарські заняття виставляється студенту в кінці семестру за результатами роботи на семінарських заняттях і є середнім арифметичним (заокругленим до сотих) всіх отриманих оцінок за семінарські заняття. Отримані «незадовільні» оцінки враховуються при додаванні оцінок і входять у загальну кількість отриманих оцінок

Приклад обрахунку підсумкової оцінки за семінарські (практичні) заняття:

З навчальної дисципліни студент протягом семестру отримав 4, 4, 3. Підсумкова оцінка за семінарські заняття за семестр складає: $(4+4+3) : 3 = 3,66667 \approx 3,67$.

Підсумковий бал за семінарські заняття (максимально 20 балів) – підсумкова оцінка за семінарські заняття, помножена на коефіцієнт 4, заокруглена до цілого (наприклад, якщо підсумкова оцінка за семінарські заняття 3,67, то підсумковий бал за семінарські заняття буде становити $3,67 \times 4 = 14,68 \approx 15$ балів);

Бал за модульну контрольну роботу (максимально 20 балів). З навчальної дисципліни передбачено написання двох контрольних робіт, тому остаточні бали за модульну контрольну роботу визначаються як середнє арифметичне, заокруглене до цілого (наприклад, за першу контрольну студент отримав 10 балів, а за другу – 8, то остаточний бал за контрольну роботу буде становити $10+8=18$ балів);

Бал за індивідуальну роботу (максимально 10 балів) – бали за виконані індивідуальні (індивідуально-дослідні) завдання.

*студенту, який має наукові публікації, виступи на наукових конференціях, бере активну участь в роботі студентського наукового гуртка, був учасником олімпіад, конкурсів з відповідної (чи суміжної) дисципліни за поданням наукових керівників чи керівників наукових гуртків та рішенням кафедри в підсумковий семестровий бал може додаватись **максимально 10 балів за участь в науковій роботі** (за умови, що підсумковий семестровий бал не перевищує 50 балів)

Поточний контроль проводиться на всіх видах аудиторних занять. Основне завдання поточного контролю – перевірка рівня підготовки студентів до виконання конкретної роботи. Основна мета поточного контролю – забезпечення зворотного зв'язку між науково-педагогічним працівником та студентами у процесі навчання, забезпечення управління навчальною мотивацією студентів. Інформація, одержана при поточному контролі, використовується як науково-педагогічним працівником для коригування методів і засобів навчання, так і студентами для планування самостійної роботи. Особливим видом поточного контролю є колоквиум. Поточний контроль може проводитись у формі усного опитування або письмового експрес-контролю на практичних заняттях та лекціях, у формі виступів студентів при обговоренні питань на семінарських заняттях, у формі комп'ютерного тестування тощо. Результати поточного контролю враховуються при визначенні підсумкової оцінки з даної навчальної дисципліни.

Принципи оцінювання роботи студентів на семінарських заняттях

Оцінювання знань студентів на семінарських заняттях проводиться за 5-ти бальною шкалою. На занятті пропонується якісне оцінювання знань студентів шляхом виставлення балів від «1» до «5». Позначення «0» виставляється студентові за відмову від відповіді на занятті через непідготовленість, що впливатиме на його підсумкову рейтингову оцінку в кінці семестру. Кожен студент зобов'язаний бути присутнім не менше як на одній третині семінарських занять, проведених у групі впродовж семестру.

Пропущене заняття або негативну оцінку студент зобов'язаний «відпрацювати» у формі, визначеній викладачем. При цьому може виставлятися оцінка, а попередня не впливатиме на середній бал студента.

Завдання контролю знань студентів під час проведення семінарських занять зводяться до того, щоб:

- виявити обсяг, глибину і якість сприйняття (засвоєння) матеріалу, що вивчається;
- визначити недоліки у знаннях і намітити шляхи їх усунення;
- виявити ступінь відповідальності студентів і ставлення їх до роботи;
- стимулювати інтерес студентів до предмета і їх активність у пізнанні.

Контроль знань студентів під час проведення семінарських занять може відбуватись в наступних **формах**:

- детальний усний аналіз поставлених питань;
- вибіркове усне опитування «з місця»;
- дискусійне обговорення питань;
- індивідуальне розв'язування практичних завдань, проблемних запитань чи завдань;
- фронтальне стандартизоване опитування за картками, тестами протягом 5-10 хв;
- письмова (до 30 хв.) самостійна робота по варіантах тощо.

❖ Критерії поточної оцінки

(«відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»)

Оцінка «п'ять» ставиться, якщо студент(ка) виявляє глибокі, повні, цілісні, міцні і творчо засвоєні знання програмного матеріалу, усвідомлені уміння і навички, необхідні для роботи в навчальних закладах середньої освіти; відповідь чітка і завершена, у письмовій роботі не повинно бути помилок. Ознайомлений(а) з найновішими досягненнями вітчизняної і зарубіжної історіографії, джерелознавства, науковими концепціями, та, головне, вміє їх використовувати під час відповіді на запитання, вміє ставити під сумнів сталі принципи та ідеї. Знає історичну термінологію і наукову періодизацію, володіє понятійним апаратом, відмінно орієнтується в історичній хронології, володіє просторовою компетенцією (інтелектуальні операції, що дають змогу бачити за умовно площинними зображеннями історичні факти, події та явища); створює розумний баланс між соціальною, економічною, політичною і культурною складовою історії, вміє систематизувати, співставляти, аналізувати, доводити, порівнювати історичний матеріал. Повною мірою володіє історичним критичним мисленням, аналізом (вміти розбивати історичну

інформацію на компоненти, розуміючи їх взаємозв'язки та організаційну структуру. Здатен (на) самостійно на основі сформованих ціннісних орієнтирів оцінювати суспільні явища, процеси і тенденції в Україні та світі, дотримуючись принципів наукової об'єктивності й неупередженості, пропонувати способи розв'язання суспільних проблем, що дозволить в умовах неповної (недостатньої) інформації інтегрувати знання для розв'язання власних та суспільних проблем; будує переконливу аргументацію, рецензує відповіді ровесників. Вміє організовувати комплексний пошук, неупереджений аналіз та інтерпретацію історичних джерел (як українською, так й іноземними мовами); може використовувати сучасні інформаційно-технологічні ресурси у навчальній діяльності. Може порівнювати й оцінювати діяльність історичних осіб із позиції загальнолюдських та національних цінностей; визначати роль людського фактора в історії, розкривати внутрішні мотиви й зовнішні чинники діяльності історичних осіб.

Може використати інноваційні технології (наприклад, технологію Шаталова). Має синтетичне мислення. Бере активну участь у групових формах роботи в межах етики професійних взаємин, зокрема дискусіях, прес-конференціях, формує аргументацію, базовану на здобутих знаннях, демократичних переконаннях і гуманістичних цінностях; застосовує оптимальну стратегію діяльності, бере на себе відповідальність; проводить рефлексію, самооцінку та коригування пізнавальної діяльності; вміє долати труднощі, вдосконалює з високим рівнем автономності здобуті під час навчання компетенції тощо. Використовує під час навчання історико-краєзнавчий матеріал, здатен(на) його пропагувати через просвітницьку діяльність. Керується моральними та етичними нормами, з повагою і розумінням ставитися до інших світоглядних позицій, враховує гендерний підхід, поважає різноманітність та мультикультурність в Україні.

Оцінка «чотири» ставиться, якщо студент(ка) має глибокі і повні знання програмного матеріалу, усвідомлені уміння і навички, здатен (на) щодо їх застосування на практиці; відповідь чітка і практично завершена, у письмовій роботі є незначні помилки. Ознайомлений(а) з найновішими досягненнями вітчизняної історіографії, джерелознавства, науковими концепціями, та, головне вміє їх використовувати під час відповіді на запитання. Знає історичну термінологію і наукову періодизацію, володіє понятійним апаратом, добре орієнтується в історичній хронології, володіє просторовою компетенцією (інтелектуальні операції, що дають змогу бачити за умовно площинними зображеннями історичні факти, події та явища); створює розумний баланс між соціальною, економічною, політичною і культурною складовою історії, вміє систематизувати, співставляти, аналізувати, доводити, порівнювати історичний матеріал. Достатньо володіє історичним критичним мисленням, аналізом і синтезом. Здатен (на) самостійно на основі сформованих ціннісних орієнтирів оцінювати суспільні явища, процеси і тенденції в світі та Україні, дотримуючись принципів наукової об'єктивності й неупередженості, пропонувати певні способи розв'язання суспільних проблем, що дозволить в умовах неповної (недостатньої) інформації інтегрувати знання для розв'язання власних проблем; будує аргументацію на основі 2-3 доказів, може рецензувати відповіді ровесників. Вміє організовувати пошук, аналіз та інтерпретацію історичних джерел (як українською, так й іноземними мовами); може використовувати сучасні інформаційно-технологічні ресурси у навчальній діяльності. Може порівнювати й оцінювати діяльність історичних осіб із позиції загальнолюдських та національних цінностей;

визначати роль людського фактора в історії, однак не може розкрити внутрішні мотиви й зовнішні чинники діяльності історичних осіб.

Має певний рівень синтетичного мислення. Бере участь у групових формах роботи в межах етики професійних взаємин, зокрема дискусіях, прес-конференціях, формує аргументацію (в аргументації зустрічаються окремі неточності), базовану на здобутих знаннях, демократичних переконаннях і гуманістичних цінностях; застосовує оптимальну стратегію діяльності; проводить самооцінку пізнавальної діяльності, вдосконалює з достатнім рівнем автономності здобуті під час навчання компетенції тощо. Використовує під час навчання історико-краєзнавчий матеріал, здатен(на) його пропагувати через просвітницьку діяльність. Керується моральними та етичними нормами, з повагою і розумінням ставитися до інших світоглядних позицій, враховує гендерний підхід, поважає різноманітність та мультикультурність в Україні.

Оцінка «три» ставиться, якщо у студента (ки) є суттєві помилки в знанні фактичного матеріалу (більше 50%), елементарні уміння і навички; не здатен (на) повною мірою використати знання, уміння і навички на практиці; відповідь не чітка і спрощена, у письмовій роботі є суттєві помилки. Ознайомлений(а) з досягненнями вітчизняної історіографії, джерелознавства, науковими концепціями, та не вміє їх використовувати під час відповіді на запитання, а просто перераховує. Посередньо знає історичну термінологію і володіє понятійним апаратом, задовільно орієнтується в історичній хронології, не достатньо володіє просторовою компетенцією; не вміє систематизувати, співставляти, аналізувати, доводити, порівнювати історичний матеріал. Посередньо володіє історичним критичним мисленням, аналізом і синтезом. Здатен (на) по середньо оцінювати суспільні явища, процеси і тенденції, до кінця не здатен (на) інтегрувати знання для розв'язання власних та суспільних проблем. Не може переконливо аргументувати, рецензії відповідей ровесників поверхові. Вміє організовувати пошук історичних джерел, але не може їх критично проаналізувати. Не використовує сучасні інформаційно-технологічні ресурси у навчальній діяльності. Знає історичну персоналістику, але не може порівнювати й оцінювати діяльність історичних осіб із позиції загальнолюдських та національних цінностей; визначати роль людського фактора в історії, розкривати внутрішні мотиви й зовнішні чинники діяльності історичних осіб.

Не використовує інноваційні технології і не має синтетичного мислення. Бере пасивну участь у групових формах роботи в межах етики професійних взаємин, зокрема дискусіях, прес-конференціях; не застосовує оптимальну стратегію діяльності, не бере на себе відповідальність; не проводить рефлексію, самооцінку та коригування пізнавальної діяльності. Мінімально використовує під час навчання історико-краєзнавчий матеріал. Керується моральними та етичними нормами, з повагою і розумінням ставитися до інших світоглядних позицій, враховує гендерний підхід, поважає різноманітність та мультикультурність в Україні. Вдосконалює з посереднім рівнем автономності здобуті під час навчання компетенції.

Оцінка «два» ставиться, якщо у студента (ки) елементарні знання фактичного матеріалу (до 25%), відсутні уміння і навички, тому не здатен (на) їх використати на практиці; відповідь не змістовна і не доречна, у письмовій роботі є суттєві помилки (більше 75%). Не ознайомлений(а) з досягненнями вітчизняної історіографії, джерелознавства,

науковими концепціями, та не вміє їх використовувати під час відповіді на запитання. Практично не знає історичну термінологію (до 25%), незадовільно орієнтується в історичній хронології (до 25%), не володіє просторовою компетенцією; не вміє систематизувати, співставляти, аналізувати, доводити, порівнювати історичний матеріал. Не володіє історичним критичним мисленням, аналізом і синтезом. Не здатен (на) оцінювати суспільні явища, процеси і тенденції в Європі. Відсутня об'єктивна і неупереджена аргументація, самооцінка і оцінка інших. Не вміє організовувати пошук історичних джерел, не може їх критично проаналізувати. Не використовує сучасні інформаційно-технологічні ресурси у навчальній діяльності. Знає історичну персоналістику на рівні переліку історичних постатей.

Не використовує інноваційні технології і не має синтетичного мислення. У групових формах роботи тільки присутній (я) без особистої відповідальності, стратегії; не дотримується норм професійної етики, не виявляє усвідомлення необхідності удосконалення професійних якостей, не вдосконалює здобуті під час навчання компетенції.

❖ Критерії оцінювання індивідуального завдання

Бал	Критерії оцінювання навчальних досягнень
1-2	Кейс виконаний незадовільно, оскільки відтворити його зміст самостійно не може, відповідь недолуга, із значними помилками. Немає навичок командної роботи, не бере на себе відповідальність. Захист кейсу спрощений, із значними помилками. Не здійснював (ла) пошук інформації. Відсутня будь-яка аргументація. Відсутні самостійні висновки і синтетичні зв'язки. Не здатен використати наявний матеріал для роботи в школі. ІКТ використано недоречно. Не виявляє усвідомлення необхідності удосконалення професійних якостей.
3-6	Кейс виконано задовільно. Студент може репродуктивно відтворити змісту кейсу, однак у його відповіді є помилки. Відсутні окремі складові кейсу. Може використати наявний у кейсі навчальний матеріал, але його зміст не достатній; відповідь не чітка і спрощена. Здатен (на) посередньо оцінювати суспільні явища, процеси і тенденції, до кінця не здатен (на) інтегрувати знання для розв'язання власних та суспільних проблем. Не може переконливо аргументувати. Вміє організовувати пошук історичної інформації, але не може її критично проаналізувати. Не достатньо використовує сучасні інформаційно-технологічні ресурси під час підготовки кейсу. Визначає роль людського фактора в історії, однак без необхідної аргументації. Не використовує інноваційні технології і не має синтетичного мислення. Бере пасивну участь у кейс-технології; не застосовує оптимальну стратегію діяльності, не бере на себе відповідальність. Керується моральними та етичними нормами, з повагою і розумінням ставитися до інших світоглядних позицій, враховує гендерний підхід, поважає різноманітність та мультикультурність в Україні. Демонструє на посередньому рівні здатність використати знання, уміння і навички, необхідні для роботи в навчальних закладах середньої освіти. Може критично ставитися до результатів своєї праці,

		виявляє певне усвідомлення необхідності удосконалення професійних якостей.	
	7-8	Кейс виконаний добре. Помилки під час захисту незначні. Є самостійні висновки на основі сформованих ціннісних орієнтирів і принципів наукової об'єктивності й неупередженості, пропонуються певні способи розв'язання суспільних проблем, що дозволяє в умовах неповної (недостатньої) інформації інтегрувати знання для розв'язання власних і суспільних проблем; аргументація є, але не повна (75%). Вміє організовувати пошук, аналіз та інтерпретацію історичної інформації; може використовувати сучасні інформаційно-технологічні ресурси у навчальній діяльності. Може порівнювати й оцінювати діяльність історичних осіб із позиції загальнолюдських та національних цінностей; визначати роль людського фактора в історії, однак не може розкрити внутрішні мотиви й зовнішні чинники діяльності історичних осіб. Має певний рівень синтетичного мислення. Бере участь у роботі підготовки і захисту кейсу в межах етики професійних взаємин, застосовує оптимальну стратегію під час захисту, чітко дає відповіді на запитання одногрупників; може приймати рішення на основі сформованих ціннісних орієнтирів. Використовує історико-краєзнавчий матеріал, здатен(на) його пропагувати через просвітницьку діяльність. Керується моральними та етичними нормами, з повагою і розумінням ставитися до інших. Демонструє на достатньому рівні здатність використати знання, уміння і навички, необхідні для роботи в навчальних закладах середньої освіти. Може критично ставитися до результатів своєї праці, виявляє усвідомлення необхідності удосконалення професійних якостей.	
	9-10	Здатність презентувати власну творчу інтерпретацію (версію, розуміння, оцінку) історичних явищ на основі захисту кейсу, ставити під сумнів усталені погляди, спростовувати стереотипи, при захисті використовує значний обсяг джерел і літератури, висновки самостійні, тези здійснені на високому рівні, студент створив значну кількість роздаткового матеріалу тощо. Підготовлений у кейсі матеріал здатен використати на практиці; відповідь чітка і завершена. Здатен	

(на) самостійно на основі сформованих ціннісних орієнтирів оцінювати суспільні явища, процеси і тенденції в Україні та світі, дотримуючись принципів наукової об'єктивності й неупередженості, пропонувати способи розв'язання суспільних проблем, що дозволить в умовах неповної (недостатньої) інформації інтегрувати знання для розв'язання власних та суспільних проблем; будує переконливу аргументацію, рецензує відповіді ровесників. Вміє організовувати комплексний пошук, неупереджений аналіз та інтерпретацію історичної інформації; може використовувати сучасні інформаційно-технологічні ресурси під час підготовки кейсу. Може порівнювати й оцінювати діяльність історичних осіб із позиції загальнолюдських та національних цінностей; визначати роль людського фактора в історії, розкривати внутрішні мотиви й зовнішні чинники діяльності історичних осіб. Може використати інноваційні технології. Має синтетичне мислення. Бере активну участь у кейсі на всіх етапах його підготовки і презентації в межах етики професійних взаємин, формує аргументацію, базовану на здобутих знаннях, демократичних переконаннях і гуманістичних цінностях; застосовує оптимальну стратегію діяльності, бере на себе відповідальність; проводить рефлексію, самооцінку та коригування пізнавальної діяльності; вміє долати труднощі; приймати рішення на основі сформованих ціннісних орієнтирів. Керується моральними та етичними нормами, з повагою і розумінням ставитися до інших світоглядних позицій, враховує гендерний підхід, поважає різноманітність та мультикультурність в Україні. Демонструє на високому рівні здатність використати знання, уміння і навички, необхідні для роботи в навчальних закладах середньої освіти. Може критично ставитися до результатів своєї праці, бачить шляхи подолання труднощів, виявляє усвідомлення необхідності удосконалення професійних якостей.

❖ Критерії оцінки виконання контрольної роботи

❖ 2+1+1+6=10 балів

1 контрольна (10 балів) +2 контрольна(10 балів) = 20 балів (максимальна кількість)

Тести на знання хронології (1 повністю правильна відповідь – 0,2 бали, частково правильна – 0,1.

10 тестів*0,2 = 2 бали (максимальна кількість).

Тести на знання історичних постатей (1 повністю правильна відповідь – 0,2 бали, частково правильна – 0,1. 5

тестів*0,2 = 1 бал (максимальна кількість)

Тести на знання історичних джерел (або історіографії) (1 повністю правильна відповідь – 0,2 бали, частково правильна – 0,1. 5 тестів*0,2= 1 бал (максимальна кількість)

2 теоретичні завдання максимальна кількість 6 балів (оцінки сумуються і діляться на 2).

Бал	Критерії оцінювання навчальних досягнень за теоретичне завдання
1-4	У студента (ки) елементарні знання фактичного матеріалу (до 25%), відсутні уміння і навички, тому не здатен (на) їх використати на практиці; у письмовій роботі є суттєві помилки (більше 75%). Не

		ознайомлений(а) з досягненнями вітчизняної історіографії, джерелознавства, науковими концепціями, та не вміє їх використовувати під час відповіді на запитання. Практично не знає історичну термінологію і наукову періодизацію (до 25%), незадовільно орієнтується в історичній хронології (до 25%), не володіє просторовою компетенцією; не вміє систематизувати, співставляти, аналізувати, доводити, порівнювати історичний матеріал. Не володіє історичним критичним мисленням, аналізом і синтезом. Не здатен (на) оцінювати суспільні явища, процеси і тенденції в Європі. Відсутня об'єктивна і неупереджена аргументація. Знає історичну персоналістику на рівні переліку історичних постатей. Не має синтетичного мислення, безвідповідально ставиться до обраного фаху.	
	5-6	У студента (ки) є суттєві помилки в знанні фактичного матеріалу (більше 50%), елементарні уміння і навички; не здатен (на) повною мірою використати знання, уміння і навички на практиці; відповідь не чітка і спрощена, є суттєві помилки. Ознайомлений(а) з досягненнями вітчизняної історіографії, джерелознавства, науковими концепціями на рівні їх перерахунку. Посередньо знає історичну термінологію і володіє понятійним апаратом, задовільно орієнтується в історичній хронології, не достатньо володіє просторовою компетенцією; не вміє систематизувати, співставляти, аналізувати, доводити, порівнювати історичний матеріал, посередньо володіє історичним критичним мисленням, аналізом і синтезом. Здатен (на) посередньо оцінювати суспільні явища, процеси і тенденції в Європі, до кінця не здатен (на) інтегрувати знання для розв'язання власних та суспільних проблем. Не може переконливо аргументувати. Знає історичну персоналістику, але не може порівнювати й оцінювати діяльність історичних осіб із позиції загальнолюдських та національних цінностей; визначати роль людського фактора в історії, розкривати внутрішні мотиви й зовнішні чинники діяльності історичних осіб. Не має синтетичного мислення, враховує гендерний підхід, поважає різноманітність та мультикультурність в Україні. Демонструє вдосконалення з низьким рівнем автономності здобуті під час навчання компетенції.	
	7-8	Студент (ка) має глибокі і повні знання програмного матеріалу, усвідомлені уміння і навички, здатен (на) їх застосовувати на практиці; відповідь чітка і практично завершена, є незначні помилки (не більше 4). Ознайомлений(а) з найновішими досягненнями вітчизняної і зарубіжної історіографії, джерелознавства, науковими концепціями, та, головне вміє їх використовувати під час відповіді на запитання. Знає історичну термінологію, володіє понятійним апаратом, добре орієнтується в історичній хронології, володіє просторовою компетенцією (інтелектуальні операції, що дають змогу бачити за умовно площинними зображеннями історичні факти, події та явища); створює розумний баланс між соціальною, економічною, політичною і культурною складовою історії, вміє систематизувати, співставляти, аналізувати, доводити, порівнювати історичний матеріал. Достатньо володіє історичним критичним мисленням, аналізом і синтезом. Здатен (на) самостійно на основі сформованих ціннісних орієнтирів	

		оцінювати суспільні явища, процеси і тенденції, дотримуючись принципів наукової об'єктивності й неупередженості, пропонувати певні способи розв'язання суспільних проблем; будує аргументацію (75%). Може порівнювати й оцінювати діяльність історичних осіб із позиції загальнолюдських та національних цінностей; визначати роль людського фактора в історії, однак не може розкрити внутрішні мотиви й зовнішні чинники діяльності історичних осіб. Виявляє певний рівень синтетичного мислення; використовує історико-краєзнавчий матеріал, враховує гендерний підхід, поважає різноманітність та мультикультурність в Україні. Демонструє вдосконалення з достатнім рівнем автономності здобуті під час навчання компетенції.	
	9-10	Студент (ка) виявляє глибокі, повні, цілісні, міцні і творчо засвоєні знання програмного матеріалу, усвідомлені уміння і навички, необхідні для роботи в навчальних закладах середньої освіти; відповідь чітка і завершена, відсутні помилки (або ж не більше 2). Ознайомлений(а) з найновішими досягненнями вітчизняної і зарубіжної історіографії, джерелознавства, науковими концепціями, та, головне вміє їх використовувати під час відповіді на запитання, вміє ставити під сумнів сталі принципи та ідеї. Знає історичну термінологію і наукову періодизацію, володіє понятійним апаратом, відмінно орієнтується в історичній хронології, володіє просторовою компетенцією (інтелектуальні операції, що дають змогу бачити за умовно площинними зображеннями історичні факти, події та явища); створює розумний баланс між соціальною, економічною, політичною і культурною складовою історії, вміє систематизувати, співставляти, аналізувати, доводити, порівнювати історичний матеріал. На високому рівні володіє історичним критичним мисленням, аналізом і синтезом. Здатен (на) самостійно на основі сформованих ціннісних орієнтирів оцінювати суспільні явища, процеси і тенденції в Європі, дотримуючись принципів наукової об'єктивності й неупередженості, пропонувати способи розв'язання суспільних проблем; будує переконливу аргументацію. Може порівнювати й оцінювати діяльність історичних осіб із позиції загальнолюдських та національних цінностей; визначати роль людського фактора в історії, розкривати внутрішні мотиви й зовнішні чинники діяльності історичних осіб. Виявляє синтетичне мислення; використовує історико-краєзнавчий матеріал, враховує гендерний підхід, поважає різноманітність та мультикультурність в Україні. Демонструє вдосконалення з високим рівнем автономності здобуті під час навчання компетенції.	
Вимоги до письмової роботи		Семестровий підсумковий контроль з навчальної дисципліни є обов'язковою формою контролю навчальних досягнень студента. Він проводиться відповідно до навчального плану у вигляді семестрового заліку у терміни, встановлені графіком навчального процесу та в обсязі навчального матеріалу, визначеному робочою програмою дисципліни. Залік – форма підсумкового контролю, яка передбачає перевірку розуміння студентом теоретичного та практичного програмного матеріалу з усієї дисципліни, здатності творчо використовувати здобуті знання та вміння, формувати власне ставлення до певної проблеми тощо. Зміст залікових завдань та критерії оцінювання встановлюються кафедрою історії слов'ян.	

Семестровий залік *оцінюється від 1 до 50 балів*. Зміст питань, що виносяться на залік, форма та структура завдань та їх оцінювання визначається керівником курсу, затверджується на засіданні кафедри.

Отриманий в результаті здачі заліку бал додається до виставлених балів за семінарські заняття та індивідуальні завдання, виконані в результаті самостійної роботи, і складає **підсумковий семестровий бал**.

Залікова робота з навчальної дисципліни передбачає формулювання завдань: 3 – теоретичних, 4 – знання історичних постатей, 2 – знання термінів та 5 – знання хронології.

Три теоретичні завдання (по 13 балів кожне): $13+13+13=39$

Тестове завдання на знання хронології: 5 завдань по 1 балу=5 балів

Тестове завдання на знання історичних постатей або історичних термінів: 6 завдань по 1 балу = 6 балів.

Критерії оцінювання завдань на заліку (наведено максимальну кількість балів, яку можна здобути за відповідь на кожне завдання):

Завдання	Кількість балів
1 теоретичне	12 балів
2 теоретичне	12 балів
3 теоретичне	12 балів
5 знання хронології	$0,2 \text{ бал} \cdot 10 = 2 \text{ бали}$
4 знання історичних постатей	$1 \text{ бал} \cdot 4 = 4 \text{ бали}$
3 знання історичних термінів	$1 \text{ бал} \cdot 3 = 3 \text{ бали}$
1 практичне (характеристика історичного джерела)	5 балів
Разом	50 балів

Університетська шкала	Національна шкала
40 – 50 балів	Відмінно (5)
30 – 39 балів	Добре (4)
25 – 29 балів	Задовільно (3)
1 – 24 балів	Незадовільно (2)

Бал	Критерії оцінювання навчальних досягнень за теоретичне завдання
------------	--

	1-3	У студента (ки) елементарні знання фактичного матеріалу (до 25%), відсутні уміння і навички, тому не здатен (на) їх використати на практиці; у письмовій роботі є суттєві помилки (більше 75%). Не ознайомлений(а) з досягненнями вітчизняної історіографії, джерелознавства, науковими концепціями, та не вміє їх використовувати під час відповіді на запитання. Практично не знає історичну термінологію (до 25%), незадовільно орієнтується в історичній хронології (до 25%), не володіє просторовою компетенцією; не вміє систематизувати, співставляти, аналізувати, доводити, порівнювати історичний матеріал. Не володіє історичним критичним мисленням, аналізом і синтезом. Не здатен (на) оцінювати суспільні явища, процеси і тенденції в Європі. Відсутня об'єктивна і неупереджена аргументація. Знає історичну персоналістику на рівні переліку історичних постатей. Не має синтетичного мислення, не демонструє елементарне вдосконалення здобутих під час навчання компетенцій, безвідповідально ставиться до обраного фаху.	
	4-6	У студента (ки) є суттєві помилки в знанні фактичного матеріалу (більше 50%), наявні помітні прогалини у формуванні умінь і навичок, що не дозволить повною мірою використати їх у професійній діяльності; відповідь не чітка і спрощена, є суттєві помилки. Ознайомлений(а) з досягненнями вітчизняної історіографії, джерелознавства, науковими концепціями на рівні їх перерахунку. Посередньо знає історичну термінологію і володіє понятійним апаратом, задовільно орієнтується в історичній хронології, не достатньо володіє просторовою компетенцією; не вміє систематизувати, співставляти, аналізувати, доводити, порівнювати історичний матеріал. Здатен (на) посередньо оцінювати суспільні явища, процеси і тенденції в Україні та світі, до кінця не здатен (на) інтегрувати знання для розв'язання власних та суспільних проблем. Не може переконливо аргументувати. Знає історичну персоналістику, але не може порівнювати й оцінювати діяльність історичних осіб із позиції загальнолюдських та національних цінностей; визначати роль людського фактора в історії, розкривати внутрішні мотиви й зовнішні чинники діяльності історичних осіб. Не має синтетичного мислення, враховує гендерний підхід, поважає різноманітність та мультикультурність в Україні. Демонструє елементарне вдосконалення здобутих під час навчання компетенцій.	
	7-9	Студент (ка) має добрі знання програмного матеріалу (75%), сформовані уміння і навички, здатен (на) застосовувати знання, уміння і навички у професійній діяльності; відповідь чітка і практично завершена, є незначні помилки (не більше 4). Ознайомлений(а) з найновішими досягненнями вітчизняної і зарубіжної історіографії, джерелознавства, науковими концепціями, та, головне вміє їх використовувати під час відповіді на запитання. Знає історичну термінологію, володіє понятійним апаратом, добре орієнтується в історичній хронології, володіє просторовою компетенцією (інтелектуальні операції, що дають змогу бачити за умовно площинними зображеннями історичні факти, події та явища); створює розумний баланс між соціальною, економічною, політичною і	

	культурною складовою історії, вміє систематизувати, співставляти, аналізувати, доводити, порівнювати історичний матеріал. Здатен (на) самостійно на основі сформованих ціннісних орієнтирів оцінювати суспільні явища, процеси і тенденції в Європі, дотримуючись принципів наукової об'єктивності й неупередженості, пропонувати певні способи розв'язання суспільних проблем; будує аргументацію (75%). Може порівнювати й оцінювати діяльність історичних осіб із позиції загальнолюдських та національних цінностей; визначати роль людського фактора в історії, однак не може розкрити внутрішні мотиви й зовнішні чинники діяльності історичних осіб. Виявляє певний рівень синтетичного мислення; використовує історико-краєзнавчий матеріал, враховує гендерний підхід, розуміє значення культури як форми людського існування, поважає різноманітність та мультикультурність в Україні. Демонструє достатнє вдосконалення здобутих під час навчання компетенцій.	
	10-12 Студент (ка) виявляє глибокі, повні, цілісні, міцні і творчо засвоєні знання програмного матеріалу, усвідомлені уміння і навички, необхідні для роботи в навчальних закладах середньої освіти; відповідь чітка і завершена, у ній відсутні помилки (не більше 2). Ознайомлений (а) з найновішими досягненнями вітчизняної і зарубіжної історіографії, джерелознавства, науковими концепціями, та, головне вміє їх використовувати під час відповіді на запитання, вміє ставити під сумнів сталі принципи та ідеї. Знає історичну термінологію, володіє понятійним апаратом, відмінно орієнтується в історичній хронології, володіє просторовою компетенцією (інтелектуальні операції, що дають змогу бачити за умовно площинними зображеннями історичні факти, події та явища); створює розумний баланс між соціальною, економічною, політичною і культурною складовою історії, вміє систематизувати, співставляти, аналізувати, доводити, порівнювати історичний матеріал. Здатен (на) самостійно на основі сформованих ціннісних орієнтирів оцінювати суспільні явища, процеси і тенденції в Європі, дотримуючись принципів наукової об'єктивності й неупередженості, пропонувати способи розв'язання суспільних проблем; будує переконливу аргументацію. Може порівнювати й оцінювати діяльність історичних осіб із позиції загальнолюдських та національних цінностей; визначати роль людського фактора в історії, розкривати внутрішні мотиви й зовнішні чинники діяльності історичних осіб. Виявляє синтетичне мислення; використовує історико-краєзнавчий матеріал, враховує гендерний підхід, розуміє значення культури як форми людського існування, поважає різноманітність та мультикультурність в Україні. Зміст питань, що виносяться на залік, форма та структура завдань та їх оцінювання визначається керівником курсу, затверджується на засіданні кафедри. Отриманий в результаті здачі заліку бал додається до виставлених балів за семінарські заняття і складає підсумковий семестровий бал.	
Умови	Належне виконання:	

допуску до підсумкового контролю	1) змісту питань планів семінарських занять, а також завдань, які виносяться на самостійну роботу. 2) індивідуальних робіт Студент (-ка) допускається до підсумкового контролю (екзамену) за умови відпрацювання усіх «заборгованостей» та набору 25 і більше балів.
----------------------------------	--

7. Політика курсу

Лекції передбачають системний і послідовний виклад навчального матеріалу. Відвідування лекцій для студентів є обов'язковим. Відвідування та активна участь студентів у роботі семінарських занять також є обов'язковою умовою успішного складання курсу. Пропонуються наступні форми роботи на семінарських заняттях: виступ, опонування, рецензія, участь у дискусії, прес-конференції, захист кейсів ін. При цьому враховуватимуться лише логічно обґрунтовані виступи, альтернативна теза чи спростування поданої, а не фактична підтримка тези виступаючого, змістовне рецензування та коментар чи доповнення, що дійсно сприятиме розгляду проблеми. Політика курсу передбачає перездачу усіх невиконаних завдань в силу серйозних запізнень на заняття або пропущених пар без поважних причин. За умови відсутності студента (-ки) на лекції чи семінарському занятті, отримання негативної оцінки на семінарських заняттях або ж невчасного виконання індивідуальної роботи визначений день для відпрацювання пропущених аудиторних занять, негативних оцінок та подачі індивідуальних робіт – четвер, 14⁰⁰ – 16⁰⁰. У випадку запозичених робіт, випадків плагіату, виявів академічної доброчесності (списування), недобропорядної поведінки в аудиторії викладач пропонує студентові (-ці) повторно виконати необхідний вид роботи.

8. Академічна доброчесність

З метою запобігання проявам недоброчесної інтелектуальної конкуренції під час вивчення дисципліни «Проблеми імперій в новій та новітній історії» викладач користується основними принципами доброчесної поведінки викладеними в нормативних документах Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника. Зокрема, «Положенням про запобігання академічному плагіату та іншим порушенням академічної доброчесності у навчальній та науково-дослідній роботі студентів ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»». В даному документі акцентується увага на морально-етичних аспектах взаємовідносин викладача та студента, які зводяться до наступних положень:

1. Загальні положення

1.1. Положення про запобігання академічному плагіату та іншим порушенням академічної доброчесності у навчальній та науково-дослідній роботі студентів ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» (далі – Положення) створено на підставі законодавства України, Статуту ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», Положення про організацію освітнього процесу та розробку основних документів з організації освітнього процесу в ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», українського («Положення про запобігання плагіату та впровадження практики належного цитування у навчальному процесі НаУКМА», «Положення про запобігання плагіату й коректне застосування цитат у навчальному процесі УКУ», «Кодекс честі НТУУ КПІ») і міжнародного досвіду запобігання плагіату.

1.2. Це Положення:

– регулює застосування загальних засад та правил наукової етики, академічної доброчесності в письмових роботах та наукових

дослідженнях студентів ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»;

– визнає академічну й професійну етику та повагу до авторських прав ключовими засадами організації навчального процесу й науково-дослідної роботи та покликане сприяти впровадженню практики належного цитування шляхом закріплення визначення поняття та форм плагіату, інших видів порушень академічної доброчесності, методів запобігання його поширенню, процедури розгляду та фіксування фактів академічного плагіату, а також наслідків його вчинення в межах ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»;

– має на меті підвищення якості організації навчального процесу, рівня дисципліни студентів при виконанні навчальних завдань у вигляді письмових робіт, а також забезпечення дотримання студентами ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» вимог щодо оформлення письмових робіт і наукових досліджень та встановлення відповідальності за їхнє порушення.

2. Визначення академічного плагіату та інших порушень академічної доброчесності

2.1. Академічним плагіатом вважається – оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості) та/або відтворення опублікованих текстів (оприлюднених творів мистецтва) інших авторів без зазначення авторства;

2.2. Серед інших видів порушень академічної доброчесності, окрім академічного плагіату, слід згадати такі:

– самоплагіат - оприлюднення (частково або повністю) власних раніше опублікованих наукових результатів як нових наукових результатів;

– фабрикація - вигадкування даних чи фактів, що використовуються в освітньому процесі;

– фальсифікація - свідомо зміна чи модифікація вже наявних даних, що стосуються освітнього процесу;

– списування - виконання письмових робіт із залученням зовнішніх джерел інформації, крім дозволених для використання, зокрема під час оцінювання результатів навчання;

– обман - надання завідомо неправдивої інформації щодо власної освітньої діяльності процесу; формами обману є, зокрема, академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація та списування;

– хабарництво - надання (отримання) учасником освітнього процесу чи пропозиція щодо надання (отримання) коштів, майна, послуг, пільг чи будь-яких інших благ матеріального або нематеріального характеру з метою отримання неправомірної переваги в освітньому процесі;

– використання родинних або службових зв'язків для отримання позитивної або вищої оцінки при складанні будь-якого виду підсумкового контролю або переваг у роботі.

3. Принципи взаємодії між ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» та студентами

3.1. Відповідно до Закону України «Про освіту», Закону України «Про вищу освіту», Статуту ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», Кодексу честі ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», Положення про організацію освітнього процесу та розробку основних документів з організації освітнього процесу в ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», самостійність виконання всіх навчальних завдань є одним із засадничих підходів до організації навчального процесу. Під час виконання письмових робіт студент повинен підтвердити свій рівень володіння знаннями, практичними навичками, професійною майстерністю, а також дотримуватись законодавства України, Статуту

ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», Кодекс честі ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», Положення про організацію освітнього процесу та розробку основних документів з організації освітнього процесу в ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» та інших положень, моральних та етичних норм щодо авторських прав інших осіб.

3.2. У разі підтвердження призначеним експертом чи експертною комісією факту академічного плагіату або інших порушення академічної доброчесності, студентові виноситься догана із занесенням в особову справу. Якщо студент списував під час іспиту чи під час проведення інших форм семестрового контролю або представив індивідуальну роботу (реферат, курсову, кваліфікаційну роботу тощо), яка є академічним плагіатом або містить елементи плагіату, або допустив інші види порушення академічної доброчесності, він повинен повторно скласти іспит або виконати повторно індивідуальне завдання.

3.3. Якщо спроба списування, академічного плагіату або інших видів порушень академічної доброчесності повториться знову, студента відраховують з Університету або ж позбавляють диплому ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника». Рішення про ненадання диплому ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» приймає Вчена Рада ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника».

4. Рекомендації з попередження академічного плагіату та інших видів порушень академічної доброчесності у навчальному процесі та в науково-педагогічній діяльності

4.1. Профілактика академічного плагіату та інших видів порушень академічної доброчесності в навчальному процесі ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» здійснюється шляхом:

- формування, видання та розповсюдження серед студентів кафедрами ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» методичних матеріалів з уніфікованим визначенням вимог щодо належного оформлення посилань на використані у письмовій роботі матеріали;
- запровадження у рамках ознайомчих та/чи професійно-орієнтованих курсів на першому році бакалаврських та магістерських програм модулів з основ наукового письма та дослідницької роботи з вивченням вимог до написання письмових робіт та особливою увагою до принципів самостійної роботи над письмовими завданнями, коректного застосування інформації з інших джерел та уникнення академічного плагіату, а також правил опису джерел та оформлення цитувань;
- інформування викладачів, що вони, як керівники курсових і кваліфікаційних робіт, несуть персональну відповідальність за недопущення студентами академічного плагіату або іншого виду порушення академічної доброчесності;
- повідомлення студентів про це Положення та наслідки вчинення академічного плагіату, інших видів порушень академічної доброчесності, що ним передбачені, під час підписання угоди з ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»;
- забезпечення доступу кожному студентові ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» до повної версії цього положення на веб-сторінці ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника».

4.2. Під час планування навантаження та формулювання письмових завдань для студентів навчально-методичному відділу, деканатам факультетів, дирекціям інститутів, дирекціям коледжів, кафедрам та викладачам ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» рекомендується:

- замінити реферативні письмові роботи альтернативними творчими завданнями, що сприяють самостійному підходу студента до їхнього виконання, зокрема: тезами, есе, рецензіями, оглядами літератури, підготовкою презентацій тощо;
- розглядати можливість заміни однієї об'ємної письмової роботи в межах курсу кількома меншими за обсягом;
- розраховувати обсяг письмових робіт із врахуванням навантаження на студентів за іншими курсами;
- розмежувати завдання за рівнем складності для студентів бакалаврських та магістерських програм;
- вимагати від студентів представлення на кафедрах письмових робіт (зокрема курсових, бакалаврських і магістерських) не менше ніж за 20 днів до їхнього публічного захисту.

5. Порядок розгляду факту академічного плагіату та інших видів порушень академічної доброчесності

5.1. Встановлення факту академічного плагіату та інших видів порушень академічної доброчесності

5.1.1. Викладач оцінюючи письмову роботу студента і зафіксувавши наявність академічного плагіату або іншого порушення академічної доброчесності, зобов'язаний не зарахувати дану роботу, оцінивши її в «нуль» балів, та письмово поінформувати протягом двох робочих днів про виявлений факт академічного плагіату або іншого виду порушення академічної доброчесності завідувача випускової кафедри та завідувача кафедри, яка забезпечує викладання даного курсу, а також ставить до відома деканат/дирекцію, а за його посередництвом – Студентський сенат. Курсові та кваліфікаційні роботи, в яких виявлено ознаки академічного плагіату або іншого виду порушення академічної доброчесності, не допускаються до захисту.

5.1.2. Студент подає завідувачу кафедри заяву з проханням про перевірку наявності чи відсутності факту академічного плагіату або іншого виду порушення академічної доброчесності в письмовій формі. Заява має містити коротке письмове пояснення суті справи, контактну інформацію, підпис заявника та дату подання. До тексту заяви додається копія роботи, яка розглядається. Без зазначених документів заява до розгляду не приймається.

5.1.3. Протягом двох робочих днів після отримання заяви завідувач кафедри призначає викладача чи групу викладачів для перевірки матеріалів щодо встановлення факту академічного плагіату або іншого виду порушення академічної доброчесності. Термін перевірки становить не більше п'яти днів з моменту одержання доручення.

5.1.4. На викладача-експерта (групу викладачів) покладається обов'язок зібрати та дослідити необхідні матеріали для проведення перевірки, та у разі необхідності, заслухати пояснення студента, робота якого перевіряється, та викладача, який зафіксував факт академічного плагіату або іншого виду порушення академічної доброчесності.

5.1.5. Викладач представляє завідувачеві кафедри та деканату/дирекції в письмовій формі висновок про результати перевірки щодо наявності чи відсутності достатніх підстав для встановлення факту академічного плагіату або іншого виду порушення академічної доброчесності.

5.1.6. За поданням завідувача кафедри деканат/дирекція на підставі висновку експерта ухвалює остаточне рішення про наявність чи відсутності факту академічного плагіату або інших видів порушень академічної доброчесності в роботі та доводить його до відома студента, а також Студентського сенату.

5.2. Завідувач кафедри, яка забезпечує викладання навчальної дисципліни, передає декану/директору відповідного факультету/інституту/коледжу подання щодо застосування заходів впливу до студента, в роботі якого встановлено факт академічного плагіату або іншого виду порушення академічної доброчесності.

5.2. Академічна відповідальність у випадку встановлення факту академічного плагіату або іншого виду порушення академічної

добросовісності:

5.2.1. До студента ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» у випадку встановлення факту академічного плагіату або іншого виду порушення академічної доброчесності може бути застосовано такі заходи впливу:

- письмові попередження, догана, від декана факультету/директора інституту/директора коледжу;
- повторне проходження оцінювання (контрольна робота, іспит, залік тощо);
- повторне проходження відповідного освітнього компонента освітньої програми;
- позбавлення академічної стипендії;
- позбавлення наданих університетом пільг з оплати навчання.

5.2.2. Наявність не менше двох фактів академічного плагіату або іншого виду порушення академічної доброчесності студентом є підставою для його відрахування з університету ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», рішення про яке приймається ректором за відповідним поданням деканату/дирекції, та, за потреби, висновком Комісії з питань етики та академічної доброчесності ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника».

9. Рекомендована література

1. Алексеев В.М. Тридцатилетняя война. – Л., 1961.
2. Альтамира-и-Кревеа Р. История Испании. - М., 1951.
3. Английская буржуазная революция XVII в./ Под. ред. Е.А. Косминского и Я.А.Левицкого. – М., 1954.
4. Бааш Э. История экономического развития Голландии в XVI - XVIII в. - М., 1949.
5. Барг М. А. О так называемом кризисе феодализма в XIV-XV вв. – М., 1960.
6. Барг М.А. Кромвель и его время. – М., 1960.
7. Барг М.А. Народные низы в английской буржуазной революции XVII века. – М., 1967.
8. Борисов Ю.В. Дипломатия Людовика XIV. - М., 1991.
9. Бродель Ф. Матеріальна цивілізація, економіка і капіталізм. XV-XVIII ст.: У 3-х т. – К., 1996-1998.
10. Варьяш О.И. Королевская власть и ордена в Испании XVI века // Россия и Испания: Историческая ретроспектива. - М., 1987.
11. Ведюшкин В.А. Дворянство в кастильских кортесах (XVI-начало XVII в.) // Социально-политическое развитие стран Пиренейского полуострова при феодализме. - М., 1985
12. Ведюшкин В.А. Экономическое положение кастильской аристократии в XVI в. // Социально-экономические проблемы генезиса капитализма. - М., 1984.
13. Волгин В.П. Развитие общественной мысли во Франции в XVIII веке - М., 1958.
14. Всемирная история в 24 томах. Т.10. Возрождение и Реформация Европы. – Минск, 1999.
15. Всемирная история в 24 томах. Т.13. Европа в эпоху Английской революции. – Минск, 1999.
16. Всемирная история. Т.4. - М., 1958.
17. Германская история в новое и новейшее время /Под ред. Сказкина. - М., 1952.
18. Горнунг М.Б., Липец Ю.Г., Олейников И.Н. История открытия и исследования Африки. - М., 1973.
19. Грох М. К вопросу об экономических отношениях стран Восточной и Западной Европы в переломный период Тридцатилетней

войны // Средние века. – М., 1963.

20. Гуляев В.И. По следам конкистадоров. - М., 1976.

21. Деборин А.М. Очерки социально-политической мысли в Германии конца XVII-начала XIX века. – М., 1967.

22. Девіс Н. Європа: Історія. – К., 2008.

23. Денисенко Н.П. Испанская корона и крестьянство в XVI в.// Россия и Испания: Историческая ретроспектива. - М., 1987.

24. Ерофеев Н.А. Империя создавалась так... – М., 1964.

25. Законодательство английской революции 1640-1660 гг. – М. - Л., 1946.

26. Ивонин Ю.Е. Становление европейской системы государств. Англия и Габсбурги на рубеже двух эпох.- Минск, 1989.

27. Ивонин Ю.Е. У истоков европейской дипломатии нового времени. – Минск, 1984.

28. Из истории освободительной борьбы испанского народа / Под. ред. И.М. Майского. - М., 1959.

29. Исаенко А.В. Английская королевская реформация XVI века. - Орджоникидзе, 1982.

30. Исаенко А.В. Пуританская реформация в Англии в XVI – начале XVII века.– Орджоникидзе, 1980.

31. История дипломатии /Под ред. В.А. Зорина, В.С. Семенова, С.Д. Сказкина, В.М. Хвостова. - М., 1959.

32. История Франции: В 3 т. – М., 1972-1973

33. Калашников В.М. Голландская колониальная экспансия в Северной Америке в XVII. - Саратов., 1983.

34. Каптерева Т.П. Искусство Португалии. - М., 1990.

35. Кареев Н.И. Крестьяне и крестьянский вопрос во Франции в последней четверти XVIII века. - М., 1979.

36. Керов В.Л. Развитие капиталистических отношений и предпосылки колониальной экспансии Франции XVI – XVIII в. - М., 1987.

37. Лавровский В.М. Сборник документов по истории Английской буржуазной революции XVII в. - М., 1973.

38. Лавровский В.М., Барг М.А. Английская буржуазная революция XVII в. - М., 1958.

39. Левин Г.В. Демократическое движение в английской буржуазной революции. – Л., 1973.

40. Литаврина Э.Э. Испания в эпоху великих географических открытий // Проблемы испанской истории. - М., 1974.

41. Литаврина Э.Э. Некоторые проблемы генезиса капитализма в испанской деревне XVI в.// Проблемы испанской истории. - М., 1975.

42. Лучицкий И.В. Католическая лига и кальвинисты во Франции. - К., 1877.

43. Любимов Л. Великая живопись Нидерландов. – М., 1963.

44. Люблинская А. Д. Новейшая буржуазная концепция абсолютной монархии. – М., 1961.

45. Люблинская А.Д. Франция при Ришелье. Французский абсолютизм в 1630-1642гг.- Л., 1982.

46. Люблинская А.Д. Франция в начале XVII века (1610-1620 гг.). - Л., 1959.

47. Люблинская А.Д. Французские крестьяне в XVI- XVII вв. – Л., 1978.

48. Люблинская А.Д. Французский абсолютизм в первой трети XVII в.- М., 1965.

49. Магидович И.П., Магидович В.И. Очерки по истории географических открытий. – Т. 2. Великие географические открытия (конец XV – середина XVIII в.). - М., 1983.

50. Майер В.Е. Крестьянство Германии в эпоху позднего феодализма. - М., 1985.

51. Малаховский К.В. Кругосветный бег «Золотой лани». - М., 1980.
52. Малов В.Н. Франция и Португалия перед Португальской революцией 1640 г. (Документы из архива Ришелье)/ Средние века. Вып. 33. - М., 1971.
53. Мещерякова Н.М. Основные черты генезиса капитализма в промышленности Англии XVI – первой половины XVII в. / Проблемы генезиса капитализма. – М., 1978.
54. Митчелл М. Эль-Кано. Первый кругосветный мореплаватель.- М., 1968.
55. Некрасов Ю. К. Реформация и Крестьянская война в германских землях XVI в. как раннебуржуазная революция (историография, причины и предпосылки революции). – Вологда, 1984.
56. Осинковский И.Н. Томас Мор: утопический коммунизм, гуманизм, реформация. – М., 1978.
57. Осипова Т.С. Освободительная борьба ирландского народа против английской колонизации (вторая половина XVI – начало XVII в.). - М., 1962.
58. Очерк истории Германии с древнейших времен до 1918 г.- М., 1959.
59. Павлова Т.А. Вторая английская республика (1659-1660). – М., 1974.
60. Панкова Є. В. Історія Європи. – К., 2007.
61. Перцев В.Н. Очерк истории Германии XVIII ст. – Минск, 1959.
62. Полишенский Й. «Чешский вопрос» и политические взаимоотношения Западной и Восточной Европы в первый период Тридцатилетней войны // Средние века. - М., 1963.
63. Поршнев Б.Ф. Народные восстания во Франции перед Фрондой. (1623-1648). – М., 1948.
64. Поршнев Б.Ф. Тридцатилетняя война и вступление в нее Швеции и Московского государства. - М., 1976.
65. Потехин А.Н. Очерки из истории борьбы англиканства с пуританством при Тюдорах (1550-1603 гг.). - Казань, 1994.
66. Ревуненкова Н.В. Идея гуманизма в трактовке Жана Кальвина//Культура эпохи Возрождения и Реформация.- Л., 1981.
67. Сапрыкин Ю.М. Английское завоевание Ирландии XV – XVII вв. - М., 1982
68. Свет Я.М. Колумб. - М., 1973.
69. Свет Я.М. Фернандо Магеллан. - М., 1956.
70. Семенов В.Ф. Огораживание и крестьянские движения в Англии XVI в. - М., 1949.
71. Сказкин С. Д. Очерки по истории западноевропейского крестьянства в средние века. – М., 1968.
72. Сказкин С. Д. Проблема абсолютизма в Западной Европе. – М., 1957.
73. Сказкин С.Д. Итальянские войны // Сказкин С.Д. Из истории социально-политической и духовной жизни Западной Европы в средние века. - М., 1981.
74. Сказкин С.Д. Международные отношения в Европе в конце XV и первой половине XVI в. - М., 1981.
75. Смирин М. М. Из истории раннего капитализма в германских землях XV-XVI вв. – М., 1969.
76. Смирин М.М. Народная реформация Томаса Мюнцера и Великая крестьянская война. - М., 1955.
77. Смирин М.М. Передовые идеи народной Реформации // Средние века. Вып. 39. – М., 1975.
78. Смирин М.М. Эразм Роттердамский и реформационное движение в Германии. – М., 1978.

79. Созина С.А. На горизонте-Эльдорадо. Из истории открытия и завоевания Колумбии. – М., 1972.
80. Соловьев Э.Ю. Непобежденный еретик: Мартин Лютер и его время. - М., 1984.
81. Татаринова К.Н. Очерки по истории Англии. 1640-1815. - М., 1958.
82. Тревельян Дж.М. Социальная история Англии . - М., 1959.
83. Трофимова О.В. Города в гугенотском движении во Франции XVI века. – Ярославль, 1983.
84. Фрадкин Н.Г. Географические открытия и научное познание Земли. – М., 1972.
85. Черных А.П. Восстановление суверенитета Португалии в 1640 г. Средние века. Вып. 54. - М., 1991.
86. Чистозвонов А. Н. Проблема генезиса капитализма. – М., 1971.
87. Чистозвонов А. Н. Судьбы раннего капитализма в республике Соединенных провинций. – М., 1972. Бартоломе Лас-Касас. К истории завоевания Америки. - М., 1966.
88. Чистозвонов А.Н. Бюргерство и буржуазия в Нидерландах (XV - XVIII в.) //Социально-экономические проблемы генезиса капитализма. - М., 1984.
89. Чистозвонов А.Н. Генезис капитализма в Нидерландах // Проблемы генезиса капитализма. - М., 1978.
90. Чистозвонов А.Н. Лютеранство в Нидерландах (1517-1533 гг.) // Средние века. – М., 1983.
91. Чистозвонов А.Н. Нидерландская буржуазная революция XVI века. - М., 1958.
92. Чистозвонов А.Н. Реформационное движение и классовая борьба в Нидерландах в первой половине XVI в. – М., 1964.
93. Чистозвонов А.Н. Роль кальвинизма в Нидерландской буржуазной революции XVI в.// Средние века. - М., 1971.
94. Чистозвонов А.Н. Становление государственного строя Республики Соединенных провинций //Средние века. - М., 1987.
95. Чистозвонов А.Н. Торгово-колониальная экспансия Нидерландов в XVI-XVIII в. и восстания на судах океанских флотов. - М., 1989.
96. Шинделарж Б. Вестфальский мирный конгресс 1643-1648 гг. и Чешский вопрос // Средние века. - М., 1965.
97. Штокмар В.В. Экономическая политика английского абсолютизма в эпоху его расцвета. - Л., 1962.
98. Эпштейн А.Д. История Германии от позднего средневековья до революции 1848 года.- М., 1961.
99. Яброва М.М. Очерки истории колониальной экспансии Англии в эпоху первоначального накопления. - Саратов, 1966.

Викладач

В.З. Дебенко